

УДК 122/129

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v041.2023.11>

О. В. Тюлькін

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2713-221X>

магістр філософії,

аспірант кафедри філософії та релігієзнавства
Київського університету імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ КОЛЕКТИВНОГО ДОСВІДУ ЯК ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАННЯ ХХ–ХХІ СТ.

Постановка проблеми. Для культури властиво передавати колективний досвід від покоління до покоління, однак чи можна сказати, що такий процес є безпечним для суспільства в усіх його аспектах? Вірогідно, що ні, бо, так само як важливо в сім'ї передати позитивні наративи молодому поколінню, так само і в культурі, важливо надати правильні життєві настанови представникам цієї культури.

Саме тому, інформація, що зберігається у накопиченому досвіді різних поколінь, які жили у ХХ столітті, відповідно вплинула на основу світогляду соціуму ХХІ століття. І тому, людина постсучасності знаходиться перед несвідомим, постійним вибором, або розвивати власне бачення на речі, або бути суцільним «продуктом» минулого століття. Подальші відповіді на наші питання допоможуть нам більше зрозуміти, природу власної культури та механізми пізнання у ХХІ столітті.

У будь-якому разі, майбутнє тієї, чи іншої культури залежить від посилу, який передає минуле покоління до сучасників. І навіть тоді, існує велика ймовірність, що для представників цього часового проміжку передані настанови лишаться набутої мудрості, бо для нас той досвід, що полишили після себе наші предки, лише сукупність теоретичних даних. Передумовами для реалізації такої вірогідності, можна назвати декілька причин: поступова втрата емпіричного досвіду, що був отриманий раніше та концептуальна «втома». Останнє означає, що в процесі своєї життєдіяльності сучасні покоління будуть мотивовані скоріше замінити старе та жити по принципах оснований на власному досвіді (бажання жити по новому).

Ці процеси с кожним днем стають тільки актуальнішими, ось чому, нас цікавлять результати сприйняття колективного досвіду накопиченого у період з ХХ по ХХІ століття, особливо, з урахування тих реалій, що приводяться в цьому дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для цієї публікації особливе значення мали цитовані роботи таких авторів, як: Онопрієнко В. І. («Наратив как стратегия и практика постмодернистского обновления методологии социогуманитарного знания») [1]; Чепелева Н. В. та Рудницька С. Ю. («Наративне конструювання досвіду особистості») [2]; Татенко В. О. («Колективний досвід як соціопси-

хологічний феномен і чинник переходу на вищий рівень націєтворчої діяльності») [3]; Кривда Н. («Колективна пам'ять як чинник формування групової ідентичності») [4]; Манхейм К. («Diagnosis of our Time») [5]; Балл. Г. («Феномен вибору в контексті соціальної поведінки») [6]; Мельник В. В. («Культура буття як соціогуманітарний феномен») [7]; Поппер К. Р. («Conjectures and Refutations. The Growth of Scientific Knowledge») [8]. Останній із вказаних авторів, приносить практичну користь не тільки, як науковий матеріал, що супроводжує результати нашого дослідження, ще він доповнює наше уявлення про функції традиції у суспільстві, що було корисним для цієї наукової роботи.

Крім цього, можна виділити декількох науковців, які у перспективі можуть бути корисними в нашій області дослідження. Це Мак Адамс Д. П., а точніше, його роботи про розвиток особистості, та особистісні трансформації. І декілька представників соціальної філософії: Хосе О. І. Г. («La rebelión de las masas»); Гідденс Е; Бел Д.

Мета статті – осмислити феномен колективного досвіду та особливості його сприйняття, як етнонаціонального знання, щоб виявити та показати почергові складні процеси внутрішнього розвитку сучасного суспільства на прикладі наявного взаємозв'язку між культурами ХХ та ХХІ століття.

Для цього, важливо провести дослідження філософського дискурсу щодо особливостей колективного досвіду у ХХ–ХХІ столітті, проаналізувати окремі аспекти нашого пізнання в умовах сучасності, та вивчити процеси формування нашого подальшого світогляду на основі «етнонаціонального» досвіду отриманого в процесі взаємодії між нині актуальними поколіннями людей.

Як відомо, у часовій категорії, існує лиш те, що продовжує мінятися за законами своєї природи або те, що вже втратило цієї можливості. Наприклад, якщо говорити про історичні епохи, як про певний уривок людської історії, якому притаманний ряд особливостей, що символізують їх відмінність від інших, подібних часових уривків, то вони міняються тоді, як найбільша особливість періоду перестає бути настільки особливою, як це було на самому її початку. Однак, говорячи про людей, то вони міняються більш, різноманітніше, бо мають значно складнішу систему трансформацій, яка на ряду з усім, залежить від принципів розвитку

суспільної свідомості. Ці принципи на основі нашого спостереження мають спільний зв'язок з колективним досвідом, як переосмислення та усвідомлення пережитого за життя досвіду. Саме тому, нами було звернено увагу до теми – досвіду, як ключового фактора подібної трансформації у суспільстві.

Той досвід, що накопичується протягом життя і є важливішим визначенням готовності до подальшого розвитку культур. Згадаємо, як ХХ століття виділилося у світовій історії. Це ключові події, що так, чи інакше вплинули на людей цього періоду. Наприклад: ряд важливих світових конфліктів (війни); стрімкий розвиток науки (медицина, право, космічна галузь); подальший розвиток механізації та комп'ютеризації; розрішення гуманітарних питань, поява різноманітних політичних ідеологій та рухів, трансформації, що відбулися у релігійному просторі та багато іншого.

Всі ці події – це тривалий, раціональний процес, який привніс в наше життя необхідний матеріал для подальшої інтенції внутрішнього і зовнішнього розвитку. І тому, щоб дослідити зв'язок між цими подіями та колективним досвідом, був обраний – нарративний підхід, що дозволяє нам зробити відповідні на цю тематику висновки.

Всі вищезазначені елементи роботи можна звести до області, що вивчає процес пізнання та його окремі аспекти. Скажімо що, отриманий досвід та правильне його використання залежить від того, як його масово було сприйнято і що саме, ця інформація означає для людини. Відомо, що важливою функцією пізнання є створення системи визначень про будову всесвіту, набутого з досвіду (його будову та порядки), такого роду систематизація допомагає упорядкувати своє буття у всесвіті та сприяє своєму подальшому існуванню в межах тих уявлень про світ, що нами свідомо та успішно застосовуються. Тому, можна сказати, що пізнання – це створення і узгодження певного сенсу у досвіді [1, с. 1–3]. При цьому нарратив (індивідуальність сформована на колективному баченні, виражена через інформацію), що присвоюється нам в процесі пізнання, цілком залежить від культури в якій ми знаходимося.

Але, цей нарратив може бути переданий різними способами. Для цього потрібно задіяти різні, ефективні методи впливу на свідомість. Наприклад, мовленнєві практики, як найбільш популярний спосіб передачі інформації. Однак, говорячи про специфіку пізнання людини, важливо зазначити, що в сучасному світі єдиного спілкування може бути не достатньо, бо більше потрібно регулювати мислячу діяльність людини. А це, своєю чергою, сукупність думок оснований на пережитому власному досвіді, яке можна найменувати, як – «власна життєва історія».

Якраз, «власна життєва історія», являється ефективною протидією сторонньому впливу, як психологічний бар'єр, що був сформований, завдяки інтелектуальному розвитку в умовах своєї життєдіяльності. І до цього, ще додається усвідомлення неповноти конструйованого досвіду за

допомогою «діалогу», що зумовлює початок процесів нової саморефлексії.

Отже, зі сказаного виходить, що для протидії сторонньому впливу може бути дієва власна життєва історія, що формується в певних умовах, де є дискурсивний матеріал [2, с. 8]. Однак, на нашу думку важливо не тільки його наявність, а і різноманіття такого матеріалу, якого на просторі між ХХ та ХХІ століттям накопичилась чимала кількість.

Згадаємо про колоніальний рух або розширення влади провідних країн світу (метрополій) кінця ХІХ та початку ХХ століття. Ідея географічної домінації, яка з помір'я усього була продовженням подолання існуючих вже на той момент державних кордонів. Це приклад формування сучасної державності та формальної приватизації невизначених на той момент територій.

У чому тут філософський нарратив? У тому, що закладається ідея створення більш розвинутої, впливовішої держави, яка розширює свою владу на світовій «арені». *Конкуренція* от що, виходить на новий рівень свого розвитку. ХХ століття – це поки, останній період у якому відбулися найбільші за своїми масштабами війни. Але, така доля може спіткати й ХХІ століття, бо події, що відбулися у минулому не пройшли непомітно для учасників тих бойових дій, так само як і війни, що були у далекому минулому, залишилися всередині підсвідомості цілих епох. І тому, не одна культура, що пройшла через це, схильна до різного роду «воєнної» залежності, яка відобразиться на наступних поколіннях.

Досліджуючи нинішню епоху, слід звернути нашу увагу на те, що, така річ, як державні інтереси, продовжують представляти для індустріально-розвинутих країн світу, майже найбільшу цінність. Наприклад, за роки існування відомих нам країн, подібна настанова стала невід'ємною частиною життя для існуючих сьогодні поколінь. Головне в такій ситуації, не те, що такий розвиток живився в системі державного управління, а те, що така ідея, укорінилася всередині людської свідомості. І це насторожує, бо під впливом «воєнної залежності», продовжують своє існування цінності неоднозначного нарративу, можливо, навіть більше ніж звичайні морально-етичні цінності.

Однак, чи можна стверджувати, що індивід стає більш піддатливим державному впливу ніж по відношенню до власного розсуду? Вірогідно що, ні. Бо, у ХХІ столітті існує, чимала кількість різноманітних способів комунікації та доступних джерел інформації, що позитивно сприяють багатоваріантності способів протидіяти впливу ззовні. Але, така річ, як колективний досвід по своїй природі відрізняється від звичайних передумов нашого вибору, що вирішуються власним життєвим шляхом, і тому знаходиться на особливому рівні вагомості в цьому питанні.

Наступне питання: Як можна охарактеризувати формулювання – колективний досвід? Це сукупність осмислених знань, отриманих в процесі життєдіяльності. Однак, такий досвід може засвоюватися у свідомості людини в єдиному соці-

опросторі, окремо один від одного. І сприйматися він буде, як загальноприйняте для всіх знання. А може й інакше, як *спільний досвід*, який одночасно пережили декілька умовних одиниць представників культури (одне, два, три покоління). Наприклад: абсолютні цінності, що являються атрибутом будь-якої психологічно зрілої людини. Для їх усвідомлення необхідні індивідуальні прояви волі, на ряду з відповідним вихованням зі сторони навколишнього оточення. І навіть тоді, кожен по різному їх засвоює, виходячи з власних поглядів; В іншому прикладі, це може бути глобальна подія (катаклізм, криза, голод, війна, ідеологія), що вплинула на умовну групу людей. І вже від них, з часом, відповідний наратив був переданий до дітей, учнів, підлеглих на роботі, однодумців та інших. Тому, надалі, це масово втілюється у колективне бачення, що є наслідком – колективної свідомості.

Колективна свідомість – це непросте явище, яке виступає поєднуючим набором знань в середині соціуму, набутий у спільних життєвих ситуаціях. У період між ХХ та ХХІ століттям різноманітні культури накопичували актуальний досвід, який був задіяний в різних життєвих обставинах та сферах суспільного устрою. Поміж великої кількості практичної реалізації такого досвіду, чимале значення колективний досвід має, як сучасний елемент націєтворчої діяльності, для якої вихідним матеріалом в будь-якій національній спільноті є: життєві події та усвідомлення головного сенсу з отриманого досвіду (його значення). В дійсності, будь-який народ під впливом держави, релігії, наукового супроводу або іншого, продовжує своє існування чітко усвідомлюючи свій колективний досвід! Скажімо для такого соціуму, найбільш цінним досвідом є «вчинковий» досвід, що набувається в процесі обміну знаннями між представника культури [3, с. 1–9].

Отже, колективний досвід, як сукупність практичних висновків про будову нашої реальності, продовжує своє існування в етнонаціональній сфері суспільного життя, в тому числі у процесі – національної самоідентифікації. Однак, єдине важливе зауваження тут, слід зробити, це те, що нерідко, саме етнічна складова стоїть в основі національного розвитку країни, хоч на цей погляд, автор описує власні спостереження щодо цього.

На нашу думку, мова йде про певні етнічні якості, що найбільше виділяються з поміж тих, що притаманні культурі. Іноді, їх можна охарактеризувати, як етнонаціональне надбання, яке характерне для ментальності цього покоління. А з цього виходить, що проблематика, яка була актуальна в етнічні часи, врешті решт виступає першопричиною подальшої національної активності. Тому, історичне становлення, ось, що являється іншою умовою сучасного розвитку та схильності до відповідних операцій. Це, існування націєтворчої ідеї (американська – демократична; українська – визвольна боротьба; японська – повага до традиційних порядків; німецька – цінність внутрішнього обов'язку та інше).

Подібні процеси відбуваються через те, що історична пам'ять нерозривно пов'язана зі своїми носіями, які мають спільне минуле. Завдяки пережитому досвіду, що втілюється в історичну пам'ять, спільнота створює символи та образи, що відображають власну ідентичність. Цьому сприяє активна участь особистості в житті соціальної групи до якої вона відноситься (сім'я, релігійна або національна спільнота). Саме тому, пам'ять можна визначити, як соціально обумовлене явище орієнтоване на збереження інформації [4, с. 61–63].

З цього виходить, що досвід тісно взаємозв'язаний з пам'яттю, особливо, якщо це стосується соціуму. Інакше кажучи, декілька поколінь поспіль, мають спільну соціальну рису, що поступово укоріняється в їх свідомості, завдяки єдиній історичній пам'яті, що почала формуватися, ще на початку діяльності минулого покоління. І причиною цього, являється досвід отриманий між цими поколіннями.

Це на ряду з активною громадською діяльністю молодого покоління в країні. У період постмодернізму, який Карл Манхейн (англійський соціолог та філософ) описує, як період «юнацького» бунту проти системи. Філософ визначає, цю частину спільноти (нове покоління) – найбільш уразливою, бо без відповідного власного досвіду та недостатнього розуміння теоретичних знань, вона підвладна до деструктивних дій у суспільстві [5, с. 31–37]. Слід сказати, що подібні культурні прояви це результат не тільки постмодернізму, а і наслідків визваних постструктуралізмом. Через стрімке бажання вийти за межі існуючої системи, яку сформували попередники. Витоки цього феномена знаходяться на більш складному рівні дослідження, яке пояснюється сукупністю багатьох наукових робіт в області психології, соціальної філософії, соціології та інших наук.

Оскільки, проблемою в цій області є явище, обумовлене сповільненням засвоєння людиною інформації, яка була отримана з актуального для нас досвіду. В такому випадку, старий досвід *деактуалізується*. Саме це відбувається у ХХІ столітті, бо в нас зникає емпірична складова для формування досвіду стосовно до вже відомого нам знання, пізнаного минулими поколіннями.

У цьому столітті відбулася ціла низка культурних змін, що посприяли на трансформацію суспільного буття. В особливості вони відносяться до самої людини та її порядків у соціумі. Тому, досліджуючи ці зміни, було виявлено, що в середині процесу нашого пізнання, існують «зони», які значно сильніше інших піддаються впливу цих змін. Наприклад, через надмірну кількість інформації, що поступає до нас, стало можливим зазначити, що в деяких людях відбуваються типові психологічні процеси пов'язані з неповним розумінням явищ, що відбуваються в їх житті або відбувалися в житті попередників. Це, свого роду ілюзорність світосприйняття та збіднення власного багажу знань про навколишній світ.

Це проблема теоретичного та емпіричного сприйняття інформації. Як було сказано: людина з урахуванням своїх фізіологічних особливостей, може сприймати світ лиш частково від тієї дійсності, яка була відома з десятків років назад. А, далі відбувається розвиток апатії від контенту, що повинен визивати певний спектр емоцій. Цьому сприяє відсутність практичного контакту з явищами, які повинні спонукати до відповідної інтелектуальної діяльності для правильного аналізу отриманої інформації.

У XXI столітті на просторах інформаційних джерел, кожен день транслюється безліч матеріалу, який повинен мати певну концептуальну ідею та передавати приймачу інформації ряд психоемоційних «збудників». Особливо, це стосується класичних тем, що повинні виховувати в людині правильні цінності. Наприклад про: війну; кохання; сім'ю; чесність; свободу та інше. Та чи відчуваємо ми цей посыл, або навпаки популяризуємо його, не розуміючи цих речей повною мірою? Наприклад, в соціальному просторі дуже багато матеріалу про війну. Але, виступає цей матеріал не тільки, як показник негативних, деструктивних дій війни, а як, екшен або видовище, що зроблено для розваг. Така незначна межа між реальністю та ілюзією сильно заплутує нові покоління, які на власному досвіді ще не мають розуміння про ці реалії життя.

Ця дуальність, по своєму допомагає людині отримати у меншій кількості розуміння і усвідомлення справжніх емоцій та висновків з того, що поступає до нас з екранів наших гаджетів та моніторів. З поміж цього, сам принцип інформаційного суспільства, як головного джерела, чинника нашого теоретичного досвіду, спростовує методи пошуку відповідної інформації. Оскільки, нам лиш залишається, обирати варіанти, що тобі надають в інфопросторі алгоритми. Таким чином, суспільство тільки прискорює споживання інформації, але позбавляє себе невеликого відсотка індивідуального внеску у виборі знань, що формують його власний світогляд. Це свого роду уривок з концепції про інтенціональний розвиток постсучасного суспільства, яка більш детально нами досліджується в інших роботах.

Слід виділити, що зв'язок між свідомістю, яка поступово втрачає взаємодію з доступним досвідом від минулого покоління, та діяльністю, яка конструється на принципах, що формує така свідомість, може мати специфічні наслідки. Наприклад, це впливає на – концепцію вибору, що в надалі зумовлює суспільство переосмислити ряд важливих для людини соціальних норм.

Вибір це діяльність, яка у майбутньому втілюється новою історичною пам'яттю. Бо вибір, це не тільки в класичному розумінні систематична дія розпочата після прийняття рішення в процесі життєдіяльності, а ще й внутрішній вибір кожного (не просто дія, як «операція», а рішення, як цілеспрямована обдумана дія).

Іншими словами, вибір для суспільства, це особливий фактор, що визначає його майбутнє існування. В такому разі, вибір може являти собою не

тільки наслідки простої за різноманітністю діяльності, а цілу систему: стратегічного та тактичного рішення (по необхідності власного рішення). При такій інтерпретації поняття вибору, соціальні норми людської поведінки існують у вимірі дискретних альтернатив між якими треба здійснювати вибір [6, с. 4–6].

Щоб продовжити роздуми на тему вибору, надалі, потрібно звернути увагу на зв'язок між культурою (загальне тлумачення поняття) та соціальним простором. Бо розуміючи, в якому вимірі народжується і проживає своє життя звичайна людина, тільки тоді можливо зрозуміти, передумови її можливого вибору.

Для початку, ці два поняття доповнюють один одного, бо культура, може сприйматися, як «зріз» соціокультурного простору, в якому знаходяться різні соціальні утворення. В цьому вимірі формується відповідна риторика, що відокремлює ці форми суспільства один від одного. І тому, люди знаходячись в спільному просторі мають ряд відмінностей, що визначають відповідний тип культури цієї людини по відношенню до культурних особливостей групи з якої вона вийшла. Саме тому, вибір людини, як представника однієї спільноти, може бути абсолютно різним.

Окрім цього, сам соціокультурний простір це не тільки люди, а й універсалії буття їх культури (дозвілля, спілкування та інше). Під час, яких формуються у свідомості будь-якого покоління відповідні цінності, які належать до системи, що отримала назву – культурна предметність, поняття, яке втілює в собі зібрані воедино; знання, норми, цінності. Воно охоплює головні виміри, такі як: релігійний (духовний), правовий, політичний. Та у подальшому переходить до явища – культурогенез нації, яке є проявом етносоціального буття [7, с. 253–267].

Питання: Наскільки вибір походить від індивідуально прийнятого рішення ніж від фактора колективного впливу? Наша відповідь на це питання була отримана під час дослідження природи колективного досвіду. Оскільки, в деякому розумінні, такий досвід за логікою, слід визнати результатом колективного впливу, тому вибір більше походить від соціуму, ніж від індивіда, але при цьому, завжди лишається внутрішня складова людини, яка при певних умовах розвитку приводить до прийняття рішення оснований на індивідуальних якостях особистості. Інколи, це може проявлятися дивергентним (не лінійним) рішенням.

Візьмемо до уваги, інший аспект: За одне довге людське життя породжується декілька поколінь поспіль. Чи існує, серед них, більш провідне покоління, яке матиме вагомий вплив на інших? Все залежить від статусу покоління та поважності передаваного наративу. Це відносно можна побачити у відмінності між зрілим та досвідченим членом сім'ї та наймолодшим нащадком. В такому разі, формується ціле покоління, яке матиме перевагу у прийнятті фундаментальних для соціуму рішень перед новими поколіннями.

Крім того, як зазначав австрійський філософ Карл Раймунд Попер, нові покоління попадають під вплив ідеї, що їх життя це їх рішення. І до цього додав, що традиційні погляди, які були передані від попередників, стають основою їх майбутніх помилок, через те, що традиційні погляди сформовані на застарілому досвіді. Це явище К. Р. Попер визначає, як продовження традицій, які на основі критичного погляду сприяють подальшому розвитку [8].

І насправді, це зворотна сторона помилкового досвіду або застарілого по критеріях сучасності, яка показує не ідеальну природу досвіду. Тому, можна сказати, що це, ще одне підтвердження складності процесу передачі нарративного посилу через досвід майбутнім поколінням. А говорячи про етнонаціональний нарратив, переданий нам від попередників, які існували у ХХ столітті, слід сказати, що цей посил дійсно стоїть в основі нашого громадського бачення, але не може бути повністю відповідний за наші дії та вибір у повсякденному житті.

Висновок. Отже, підводячи підсумки проведеної роботи було виявлено, що кожному сучасному соціуму властивий свій нарратив, витoki якого походять з відповідної історичної пам'яті. Це ментальна «надбудова» в культурі, яка проявляється у різних поколіннях по-різному.

У ХХІ столітті подібний нарратив зображується як інформація, яка попадає до представника культури по принципах зазначеної історичної пам'яті. Для цього не так важлива особиста саморефлексія, щоб її засвоїти, а скільки інформаційний спадок (колективний досвід) залишений для нас минулими поколіннями, а також методи передачі та особливості нашого сприйняття.

Загалом, зазначений нарратив знаходиться у невеликій кількості в кожному із нас, завдяки засвоєним культурним особливостям нашої спільноти. Та в основному, більша його частина передається інформацією через актуальні для неї носії. З середини ХХ століття по сьогодні, найбільш популярними методами є мас-медіа. Однак, важливою відмінністю від ХХ століття, є кількість (його значно більше) та якість передаваного матеріалу.

Через це, не менш важливими є особливості сприйняття цієї інформації. Однією із головних проблем цієї роботи була втрата об'єктивного розуміння дійсності із-за різниці у емпіричному досвіді між поколіннями та їх відмінністю у сприйнятті теоретичних знань. В такому разі, досвід попереднього покоління сприймається, як теоретичний. І враховуючи щойно зазначені відмінності, стає недостатньо оціненим, через що відбувається повторний розвиток нових соціальних проблем. Ось чому, люди під час життєдіяльності роблять схожі помилки і саме тому, більшість завжди буде схильна повторювати у своєму житті найвідоміші поступки минулих епох або їх окремі прояви.

Загалом, колективний досвід ХХ та ХХІ століття, як етнонаціональне знання особливе тим, що проявляється однаково, як підсвідомо, так і відкрито у свідомості людини (в залежності від давнини досвіду та способів його передачі) та сприяє продовженню розвитку культури, як

спільноти поєднаної єдиною історією, цінностями та соціальними проблемами. В першу чергу це стосується нас та наших родичів, як єдиних між собою поколінь, з різним життєвим досвідом.

Отже, чимало речей пов'язаних між собою, мають особливе значення для наукової спільноти, як зразок цілісної системи, дослідження якої позитивно відображається на вирішенні важливих для нас питань та встановлення уявлення про роботу цінних для нас процесів. Наприклад: пам'яті, досвіду, вибору та багато іншого, що актуальне для соціуму.

Література

1. Оноприенко В. И. Наратив как стратегия и практика постмодернистского обновления методологии социогуманитарного знания. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*. 2010. № 1. С. 22–25. DOI: URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2010_1_7.
2. Чепелева Н.В., Рудницька С.Ю. Наративне конструювання досвіду особистості. *Психологічний часопис*. 2022. Т.8, Вип. 2, № 58. С. 7–17. DOI (Article): <https://doi.org/10.31108/1.2022.8.2.1>.
3. Татенко В. О. Колективний досвід як соціо-психологічний феномен і чинник переходу на вищий рівень націєтворчої діяльності. *Збірник наукових статей ПЗВО «Київський міжнародний університет» й Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. Серія: «Психологічні науки: проблеми і здобутки»*. Вип (1-2) 13-14. К. КуМУ, 2019. С. 320–329.
4. Кривда Н. Колективна пам'ять як чинник формування групової ідентичності. *Філософські обрії: Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. Серія: Соціальна філософія та філософія історії*. 2019. № 41. С. 60–76. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-1443.2019.41.172940>.
5. Karl Mannheim. *Diagnosis of Our Time*. Oxford University Press, 1944. 200 p.
6. Балл. Г. Феномен вибору в контексті соціальної поведінки. *Секція: Соціальна психологія*. 2005. № 1. С. 3–13.
7. Мельник В.В. Культура буття як соціогуманітарний феномен. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. 60. С. 253-268. DOI: URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2015_60_26.
8. Popper, K. R. *Conjectures and refutations. The growth of scientific knowledge*. New York: Routledge & Kegan Paul. 1963. 412 p.

Анотація

Тюлькін О. В. Особливості сприйняття колективного досвіду, як етнонаціонального знання у ХХ–ХХІ столітті. – Стаття.

У статті досліджуються певні особливості сприйняття колективного досвіду отриманого від декількох останніх поколінь ХХ–ХХІ ст. В цій роботі, подібний досвід завдяки нарративному підходу і ряду інших філософських методів аналізується, як етнонаціональне знання. Бо, таке знання відображає найбільшу колек-

тивну форму активності, яка існує в соціумі, з давніх-давен і по нині. Це актуальний філософський дискурс на тему: досвід та особливості його сприйняття; умови розвитку індивідуальних якостей культури; наслідки формування певних аналітичних установ через тривалий вплив на нові покоління, колективного нарративу, що був актуальним у минулому.

Паралельно з цим опрацьовується подальша проблематика, яка розкривається у процесі нашої роботи. Наприклад: процес соціалізації та її наслідки для сучасних поколінь; природа становлення світогляду оснований на історичній пам'яті; способи передачі та засвоєння культурного нарративу, що сформувався між поколіннями та інше.

У статті зроблено висновок, що незважаючи на те, що буття сучасного (головні принципи та порядки нового покоління) суспільства побудоване на власній життєвій історії, воно є продовженням нарративів минулих поколінь, які є результатом осмислення та усвідомлення власного життєвого досвіду (теоретичного та емпіричного).

Однак, з поміж цього додатково було встановлено, що через розвиток власного сприйняття інформації, нове покоління зіштовхується з дуальністю своєї інтенції розвитку. Одночасно продовжується традиція побудована на історичній пам'яті ХХ століття та відбувається протипоставлення цієї традиції власного доленого вибору оснований на індивідуальному осягненні світу (ХХІ століття). Відповідно до цього, іншим важливим зауваженням є особливість вищезазначеного сприйняття досвіду.

Ключовою проблемою тут виступає неідеальне, помилкове пізнання реальності, побудоване на складнощях буття та неточності його освоєння. Це виражене невмінням зберегти весь досвід минулих поколінь для практичного використання та формування власної раціональної філософії по принципах теоретичного знання більше ніж емпіричного. Як результат це приводить до залежності власного існування від фундаментальних проблем минулих поколінь, але в нових умовах сучасного світу.

Ключові слова: культура, історична пам'ять, досвід, пізнання, сприйняття, проблема, покоління, етнонаціональне знання, колектив, свобода, вибір.

Summary

Tiulkin O. V. Features of perception of collective experience as ethno-national. – Article.

The article examines certain features of the perception of the collective experience obtained from several recent

generations of the 20th–21st centuries. In this work, such experience is analyzed as ethno-national knowledge thanks to the narrative approach and a number of other philosophical methods. Because such knowledge reflects the largest collective form of activity that exists in society from ancient times to the present. This is a relevant philosophical discourse on the topic: experience and peculiarities of its perception; conditions for the development of individual cultural qualities; the consequences of the formation of certain analytical institutions due to the long-term influence on new generations of a collective narrative that was relevant in the past.

In parallel with this, further problems are being worked out, which are revealed in the process of our work. For example: the process of socialization and its consequences for modern generations; the nature of the formation of a worldview based on historical memory; methods of transmission and assimilation of the cultural narrative formed between generations and others.

The article concludes that despite the fact that the existence of modern society (the main principles and orders of the new generation) builds on its own life history, it is a continuation of the narratives of past generations, which are the result of understanding and realizing one's own life experience (theoretical and empirical).

However, among this, it was additionally established that due to the development of their own perception of information, the new generation faces the duality of its development intention. At the same time, the tradition built on the historical memory of the 20th century continues and this tradition is contrasted with one's own fateful choice based on an individual understanding of the world (21st century). Accordingly, another important observation is the peculiarity of the above-mentioned perception of experience.

The key problem here is an imperfect, erroneous cognition of reality, built on the complexities of existence and the inaccuracy of its mastery. This is expressed by the inability to preserve all the experience of past generations for practical use and the forms of one's own rational philosophy based on the principles of theoretical knowledge rather than empirical knowledge. As a result, this leads to the dependence of one's own existence on the fundamental problems of past generations, but in the new conditions of the modern world.

Key words: culture, historical memory, experience, knowledge, perception, problem, generation, ethno-national knowledge, team, freedom, choice.